

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan luonnonsuojelulakiin otettavaksi erityisesti suojeltavia eläin- ja kasvilajeja koskeva säännös. Samalla ehdotetaan tarkistettaviksi lain rangaistuksia ja menettämisseuraamusta koskevat säännökset.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

Luonnonsuojelulain kokonaisuudistus on ollut pitkään vireillä. Vanhentuneen lain huomattavimpia puutteita on viime vuosina korjattu useilla osittaisuudistuksilla. Ennen laajempaa uudistusta tulisi nykyiseen lakiin kuitenkin vielä tehdä eräät kiireellisiksi katsottavat muutokset.

Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelua selvittänyt toimikunta on jättänyt mietintönsä (KM 1985:43). Mietintö on ensimmäinen perusteellinen lajien uhanalaisuutta koskeva selvitys maassamme. Sen mukaisesti Suomessa on yli 1 000 uhanalaista lajia; 83 lajia on jo hävinnyt, 150 lajia on välittömässä vaarassa hävitä, 240 lajia on lähitulevaisuudessa joutumassa häviämiskaaraan. Tämän lisäksi yli 600 lajin kannan kehitystä tulee seurata mahdollisten uhkatekijöiden vuoksi.

Uhanalaisten lajien suojelu on luonnonsuojelun keskeisimpiä tehtäviä. Suojelua toteutetaan ensi sijaisesti muodostamalla näiden lajien esiintymispaikoista luonnonsuojelualueita. Uhanalaisia lajeja koskevat varsinaiset säännökset puuttuvat kuitenkin luonnonsuojelulaista. Lakiin tulisi sisällyttää ensi vaiheessa säännös, joka mahdollistaa kiireellisimmän suojelun tarpeessa olevien lajien määrittämisen erityisesti suojeltaviksi lajeiksi. Säännös liittyy lain rangaistussäännöksen

muuttamiseen, jolla on tarkoitus sanktioida em. lajeihin kohdistuvat lainvastaiset teot.

Luonnonsuojelulain nykyisen, vuonna 1983 muutetun rangaistussäännöksen (23 §) perusta on vuodelta 1923. Säännökseen sisältyy ainoastaan luonnonsuojelurikkomuksen tunnusmerkistö. Rangaistuksena voidaan tuomita vain sakkoja. Viime vuosina on uhanalaisten lajien kansainvälinen kauppa merkittävästi laajentunut. Se kohdistuu pohjoismaissa varsinkin eräisiin erityisesti suojeltaviin petolintuihin, joita pyritään salakuljettamaan lähinnä Keski-Eurooppaan. Nykyisen lain säännösten rikkomisesta johtuvia seuraamuksia onkin pidettävä täysin riittämättöminä mm. tällaisiin rikoksiin, joissa taloudelliset voitot ovat huomattavan suuria.

Muissa pohjoismaissa luonnonsuojelulain mukaiset rangaistukset ovat huomattavasti ankarammat kuin Suomessa. Tämä on omiaan houkuttelevaan kansainvälistä uhanalasiin lajeihin kohdistuvaa rikollisuutta Suomeen. Nykyinen rangaistussäännös on myös kehittymättömämpi kuin uusimmissa ympäristönsuojelulaeissa. Rangaistussäännöstä ehdotetaan muutettavaksi ja rangaistusasteikkoa kovennettavaksi siten, että luonnonsuojelurikkomuksesta voitaisiin tuomita myös vapausrangaistukseen. Laissa ehdotetaan sanktioitavaksi myös luonnonsuojelurikos. Myös luonnon-

suojelulakiin perustuva menettämisseuraamus tulisi saattaa vastaamaan nykyisiä tarpeita.

2. Asian valmistelu

Esityksen valmistelu on suoritettu ympäristöministeriön ympäristön- ja luonnonsuojeluosaston asiantuntijoista koottussa virkamiestyöryhmässä.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei voida katsoa olevan organisatorisia tai taloudellisia vaikutuksia. Viranomaisten työn lisääntyminen on katsottava vähäiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

16 b §. Pykälän 1 momentin mukaisesti valtioneuvosto määräisi erityisesti suojeltavaksi lajiksi sellaisen luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetun eläin- tai kasvilajin, jonka häviämishuhta maassamme on ilmeinen. Päätös sisältäisi näitä lajeja koskevan virallisen luettelon, joka julkaitaisiin säädöskokoelmassa. Luettelo perustuu uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan laatimiin selvityksiin. Luettelo koskisi vain luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja eläin- ja kasvilajeja. Näin ollen sen ulkopuolelle jäisivät tässä vaiheessa maa- ja metsätalousministeriön toimialalle kuuluvat erityisesti suojeltavat riista-eläin- ja kalalajit. Valtioneuvoston päätökseen perustuen ympäristöministeriö tulee myös tarpeen mukaan laatimaan ko. lajeja koskevia suoje-lusuunnitelmia.

23 §. Pykälän 1 momentti vastaa yleisperuste-luissa todetun mukaisesti asiasisällöltään voimas-aolevaa rangaistuspykälää. Muutettavaksi ehdotetaan lähinnä vain rangaistusasteikko siten, että aiemman sakkorangaistuksen ohella pykäläs-sä mainittujen säännösten rikkomisesta voitaisiin tuomita myös vapausrangaistukseen. Pykälän rangaistusasteikko vastaisi ehdotetussa muodossa muiden ympäristönsuojelulakien rangaistussään-nösten asteikkoja.

Pykälän 2 momentti sisältää luonnonsuojeluri-koksen tunnusmerkistön. Tunnusmerkistö täyt-tyy, kun teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ja siitä aiheutuu määrätyn-

lainen vaurio luonnonsuojelulain mukaan perus-tetulla luonnonsuojelualueella tai se kohdistuu erityisesti suojeltavaan eläin- tai kasvilajiin. Tun-nusmerkistön täyttävänä vahinkona suojelualu-eella voitaisiin pitää esimerkiksi luonnonsuojelu-lain mukaisessa järjestyksessä rauhoitetun suoal-ueen tahallista ojittamista. Vahinkona voidaan pitää myös teon kohdistamista alueen eläimis-töön. Erityisesti suojeltavaan lajiin kohdistuvana tekona voitaisiin puolestaan pitää esimerkiksi muutto- tai tunturihaukan tahallista tappamista tai näiden pesien ryöstämistä ja munien tai poikasten haltuunottamista edelleenmyyntiä var-ten. Jos teko kuitenkin katsotaan vähäiseksi, se rangaistaan 1 momentin mukaisesti.

24 §. Ehdotettu säännös korvaa vuodelta 1923 olevan menettämisseuraamusta koskevan sään-nöksen. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi lähin-nä viittaussäännökseksi, jolloin seuraamukset määräytyisivät yhdenmukaisesti rikoslain yleisten menettämisseuraamusten mukaisesti. Muutoksen johdosta seuraamus voisi kohdistua rikoksenteki-jän lisäksi myös siihen, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteikijä on toiminut.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan välittömästi sen jälkeen kun eduskunta on hyväksynyt sen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskun-nan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 23 päivänä helmikuuta 1923 annetun luonnonsuojelulain (71/23) 23 § ja 24 §, näistä 23 § sellaisena kuin se on 26 päivänä huhtikuuta 1983 annetussa laissa (401/83), sekä *lisätään* lakiin uusi 16 b § seuraavasti:

16 b §

Valtioneuvosto voi määrätä erityisesti suojeltavaksi lajiksi sellaisen tämän lain nojalla rauhoitetun eläin- tai kasvilajin, jonka häviämishuhtaus on ilmeinen.

23 §

Joka

1) rikkoo tässä laissa olevaa tai sen nojalla annettua rauhoitusmääräystä taikka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mikä on saatu sellaista määrystä rikkomalla;

2) ottaa haltuun, luovuttaa tai tuo maahan eläimen taikka sen helposti tunnistettavan osan tai johdannaisen 16 §:n säännösten vastaisesti;

3) tuo maahan tai vie maasta eläimen tai kasvin taikka sen helposti tunnistettavan osan tai johdannaisen ilman 16 a §:ssä mainitussa yleissopimuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta;

4) rikkoo 3 §:ssä tarkoitettua järjestyssääntöä tai 15 §:ssä tarkoitettua pyydysten käyttämistä koskevaa kieltoa; taikka

5) rikkoo 19 §:ssä tarkoitettua ilmoittelukielltoa tai lupaehtoaa,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *luonnonsuojelurikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa tai muuten oikeudettomasti aiheuttaa pitkäaikaisen tai muutoin huomattavan vahingon luonnonsuojelualueelle tai sen osalle taikka rikkoo 16 b §:n nojalla erityisesti suojeltavaksi määrättyyn eläin- tai kasvilajiin kohdistuvaa rauhoitusmääräystä eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä, on tuomittava *luonnonsuojelurikoksesta* vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai sakkoon.

24 §

Joka on syyllistynyt 23 §:ssä tarkoitettuun tekkoon, on tuomittava menettämään valtiolle se, mitä rikkomalla on saatu. Muutoin on noudatettava, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1986 .

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1986

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ympäristöministeri *Matti Abde*

Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 23 päivänä helmikuuta 1923 annetun luonnonsuojelulain (71/23) 23 § ja 24 §, näistä 23 § sellaisena kuin se on 26 päivänä huhtikuuta 1983 annetussa laissa (401/83), sekä *lisätään* lakiin uusi 16 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

23 §

Joka

1) rikkoo tässä laissa *tarkoitettua* rauhoitusmääräystä taikka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mikä on saatu sellaista määräystä rikkomalla;

2) ottaa haltuun, luovuttaa tai tuo maahan eläimen taikka sen helposti tunnistettavan osan tai johdannaisen 16 §:n säännösten vastaisesti;

3) tuo maahan tai vie maasta eläimen tai kasvin taikka sen helposti tunnistettavan osan tai johdannaisen ilman 16 a §:ssä mainitussa yleissopimuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta;

4) rikkoo 3 §:ssä tarkoitettua järjestyssääntöä tai 15 §:ssä tarkoitettua pyydysten käyttämistä koskevaa kieltoa; taikka

5) rikkoo 19 §:ssä tarkoitettua ilmoittelukieltoa tai lupaehtoaa,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *luonnonsuojelurikkomuksesta* sakkoon.

Ehdotus

16 b §

Valtioneuvosto voi määrätä erityisesti suojeltavaksi lajiksi sellaisen tämän lain nojalla rauhoitetun eläin- tai kasvilajin, jonka häviämishäly on ilmeinen.

23 §

Joka

1) rikkoo tässä laissa *olevaa tai sen nojalla annettua* rauhoitusmääräystä taikka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mikä on saatu sellaista määräystä rikkomalla;

2) ottaa haltuun, luovuttaa tai tuo maahan eläimen taikka sen helposti tunnistettavan osan tai johdannaisen 16 §:n säännösten vastaisesti;

3) tuo maahan tai vie maasta eläimen tai kasvin taikka sen helposti tunnistettavan osan tai johdannaisen ilman 16 a §:ssä mainitussa yleissopimuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta;

4) rikkoo 3 §:ssä tarkoitettua järjestyssääntöä tai 15 §:ssä tarkoitettua pyydysten käyttämistä koskevaa kieltoa; taikka

5) rikkoo 19 §:ssä tarkoitettua ilmoittelukieltoa tai lupaehtoaa,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *luonnonsuojelurikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa tai muuten oikeudettomasti aiheuttaa pitkäaikaisen tai muutoin huomattavan vahingon luonnonsuojelualueelle tai sen osalle taikka rikkoo 16 b §:n nojalla erityisesti suojeltavaksi määrättyyn eläin- tai kasvilajin kohdistuvaa rauhoitusmääräystä eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä, on tuomittava luonnonsuojelurikoksesta vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai sakkoon.

Voimassa oleva laki

24 §

Mitä tätä lakia tai sen nojalla annettua määrystä rikkomalla on saatu tai sen arvo on tuomittava menetetyksi, niin myös pyydys, josta 15 §:ssä puhutaan.

Ehdotus

24 §

Joka on syyllistynyt 23 §:ssä tarkoitettuun tekkoon, on tuomittava menettämään valtiolle se, mitä rikkomalla on saatu. Muutoin on noudatettava, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

